

Beleidskader begraaf- plaatsen

Gemeente Haren

B1350CA1/20150713

Verantwoording

Projectnaam : Begraafbeleid gemeente Haren

Projectnummer : B1350CA1

Documentnummer : B1350CA1/20150713

Status : Definitief

Versie : 1.0

Datum : 6 augustus 2015

Opdrachtgever : Gemeente Haren

Postadres : Postbus 21

Postcode & Plaats : 9750 AA HAREN

Contactpersoon : de heer A. Heijerman

Telefoonnummer : 050-5339911

E-mail : a.heijerman@haren.nl

Auteur(s) : M. de Waal/P. van Engelen-Hoving

Controle : G. Guliker

Akkoord : R. Otten

Vrijgave :

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
1.1	Huidige situatie en aanleiding	2
1.2	Doelstelling en centraal vraagstuk	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Organisatie proces begraven	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Algemeen	3
2.3	Administratie	3
2.4	Beheer en onderhoud	4
2.5	Sterkte-zwakte analyse	4
3	Behoeftte en capaciteit	5
3.1	Inleiding	5
3.2	Behoeftteberekening	5
3.3	Capaciteitsbepaling	6
3.4	Bruto grafoppervlak	6
3.5	Conclusies	7
3.3	Sterkte-zwakte	11
4	Analyse exploitatie	12
4.1	Inleiding	12
4.2	Algemene analyse	12
4.3	Analyse onderhoudskosten	13
4.4	Aandeel graven voor onbepaalde tijd	14
4.5	Tariefvergelijking met omliggende gemeenten	15
4.6	Sterkte-zwakte	17
5	Trends en ontwikkelingen	18
5.1	Inleiding	18
5.2	Cremeren	18
5.3	Kindergraven	19
5.4	Natuurbegraven	19
5.5	Alternatieve wijzen van lijkbezorging	20
6	Beleidskeuzes	21
6.1	Inleiding	21
6.2	Keuzes	21
6.3	Gevolgen beleidskeuzes	24
Bijlage A.	Behoeftte- en capaciteitsbepaling	I
Bijlage B.	Financieel overzicht	IV

1 Inleiding

1.1 Huidige situatie en aanleiding

De gemeente Haren heeft twee begraafplaatsen in beheer en eigendom, begraafplaatsen Eshof en De Harenerhof. De Eshof is aangelegd in 1885, het oudste graf stamt uit 1890. Op deze begraafplaats vinden alleen nog bijzettingen plaats in al eerder uitgegeven graven. De begraafplaats De Harenerhof is in 1997 in gebruik genomen en hier wordt actief begraven. De Harenerhof bestaat uit een drietal grafheuvels, waarvan er één volledig is ingericht en de graven voor 75% in gebruik zijn genomen.

Binnen de gemeente Haren is het moment aangebroken om keuzes te maken op het gebied van het proces begraven en het toekomstbestendig houden van de exploitatie van de begraafplaatsen. Hiertoe heeft de gemeente KYBYS gevraagd om een beleidskader voor de begraafplaatsen op te stellen.

1.2 Doelstelling en centraal vraagstuk

Het doel van het beleidskader is het ontwikkelen van de randvoorwaarden voor een vernieuwd en geactualiseerd beleid dat een helder inzicht geeft op het gebied van begraven in Haren. Hiervoor zijn de volgende centrale vragen geformuleerd:

1. Welke grafcapaciteit is nodig om de komende 40 jaar (tot ca. 2050) te kunnen begraven? Op welke wijzen kan in de vraag aan grafcapaciteit worden voorzien?
2. Kan op lange termijn een kostendekkende begraafplaatsexploitatie gerealiseerd worden?
3. Kan de organisatie van de lijkbezorging eenvoudiger en effectiever?
4. Wat zijn de nieuwste trends en ontwikkelingen?

Het beleidskader biedt inzicht in de wijze waarop een evenwicht kan worden bereikt tussen enerzijds de organisatie, het beheer en de gewenste kwaliteit van de begraafplaatsen en anderzijds de lijkbezorging in Haren, het voorzien in de toekomstige begraafcapaciteit en de kostendekkendheid van de begraafplaatsexploitatie. Op basis van het beleidskader wordt de gemeente in staat gesteld een toekomstgericht begraafplaatsbeleid te voeren.

1.3 Leeswijzer

Om de centrale vragen te kunnen beantwoorden is een analyse van de huidige situatie uitgevoerd. Hierbij is vanuit een breed kader gekeken naar het begraafplaatsenbeleid van de gemeente Haren. In deze rapportage is dit beschreven in de hoofdstukken 2 tot en met 4. De trends en ontwikkelingen staan omschreven in hoofdstuk 5. De analyses hebben geleid tot beleidskeuzes, deze zijn beschreven in hoofdstuk 6.

2 Organisatie proces begraven

2.1 Inleiding

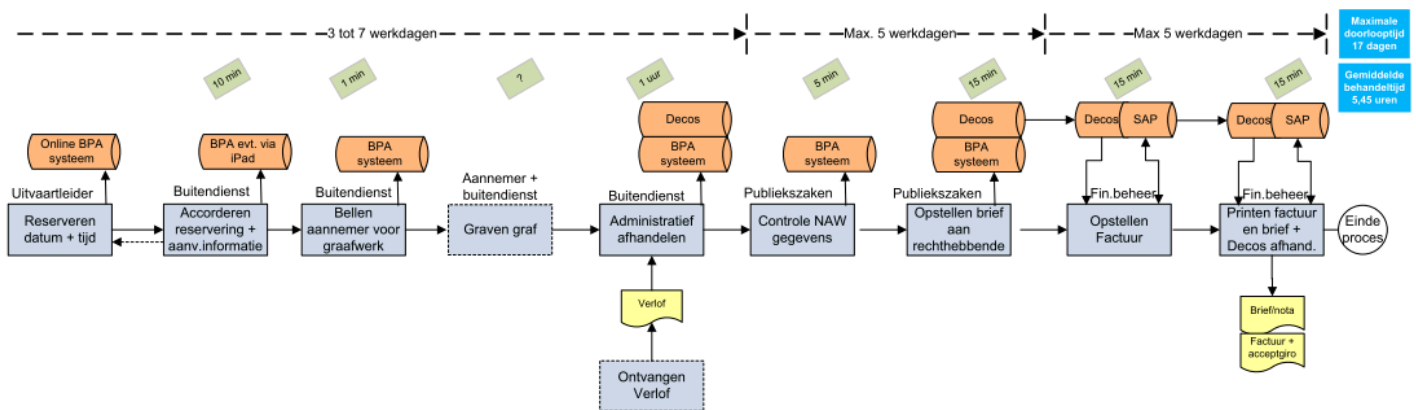
Het proces 'begraven' heeft tot doel om binnen de gestelde wettelijke termijnen te zorgen voor lijkbezorging op een zo efficiënt en effectief mogelijke manier, waarbij dienstverlening een grote rol speelt.

In dit hoofdstuk is een analyse gegeven van de organisatie van het proces 'begraven' in de gemeente Haren. Hierbij is gekeken naar het proces in het algemeen, de administratie en het beheer en onderhoud. De analyse is uitgevoerd op basis van door de gemeente aangeleverde gegevens, een inventarisatie op de begraafplaatsen en informatie die is verkregen uit interviews met verschillende medewerkers. Afsluitend worden in een conclusie de sterkten en zwakten weergegeven.

2.2 Algemeen

De gemeente Haren heeft voor de uitvoering van het proces begraven een werkproces opgesteld, dit is in navolgende figuur weergegeven.

Figuur 1: Overzicht werkproces

Het werkproces is leidend voor het uitvoeren van de verschillende onderdelen om een begraafing uit te voeren. Een aantal handelingen wordt dubbel uitgevoerd, deze worden zowel door de administratief medewerker als de medewerker op de begraafplaats gedaan. Hierdoor is een dubbele administratie ontstaan. In team ICC (publiekszaken) is één medewerker betrokken. Doordat maar één medewerker betrokken is bij de administratie is er geen controle door derden.

2.3 Administratie

In de gemeente Haren wordt voor de begraafplaatsadministratie gebruik gemaakt van HTA software. Op basis van dit programma worden o.a. rechthebbenden aangeschreven als een verlenging van grafrechten noodzakelijk is. Alle gegevens zijn verwerkt in het systeem, behalve de monumentale graven op De Eshof. Op de begraafplaatsen zelf wordt door de beheerders ook een (analoge) administratie bijgehouden.

Het gebruik van de HTA software is niet altijd duidelijk. Het is via dit programma bijvoorbeeld nog onduidelijk wanneer rechten verlopen zijn en wanneer rechthebbenden ten behoeve van verlengingen aangeschreven dienen te worden. Er zijn in het systeem weinig standaard brieven die gebruikt worden.

2.4 Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud op de begraafplaatsen is onder te verdelen in:

- taken ten behoeve van het uitvoeren van lijkbezorgingen;
- onderhoud grafvelden/graven/ruimingen;
- onderhoud groen/verhardingen/inrichtingselementen etc.

De organisatie ten behoeve van het beheer en onderhoud bestaat uit drie uitvoerend medewerkers (totaal 3 FTE, inhuur). Zowel het onderhoud van de begraafplaatsen als de lijkbezorging worden door deze medewerkers uitgevoerd.

Op elke begraafplaats is een beheerdersgebouw aanwezig met het benodigde materieel voor onderhoud en lijkbezorging. Door de medewerkers wordt een lijkbezorging begeleid, inclusief voorlopen en klok luiden. De gemeente huurt ten behoeve van het graf delven en dichten een kraan inclusief machinist in.

De werkzaamheden ten behoeve van het onderhoud van de begraafplaats worden gedurende lijkbezorgingen stilgelegd. Indien grafrechten zijn verlopen en door de rechthebbende niet tot verlenging wordt overgegaan kunnen de aanwezige bovengrondse elementen verwijderd worden, dit wordt echter niet gedaan.

2.5 Sterkte-zwakte analyse

Op basis van de uitgevoerde analyse van de organisatie van het proces begraven zijn de volgende sterke en zwakke punten aan te geven:

Sterk

- Het aantal betrokken afdelingen is beperkt;

Zwak

- Er is zowel een digitale als een analoge administratie aanwezig;
- Het proces begraven functioneert niet optimaal;
- Digitale administratie wordt door 1 persoon uitgevoerd;
- Weinig standaard documenten;
- Geen actief ruimingsbeleid.

3 Behoeft en capaciteit

3.1 Inleiding

Het kunnen begraven en begraven houden van haar inwoners is een wettelijke verplichting die de gemeente heeft. Het is daarom van belang om inzicht te hebben in de begraafcapaciteit van de begraafplaatsen en de begraafbehoefte. Om deze reden heeft er een behoefte- en capaciteitsbepaling plaatsgevonden voor de beide gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Haren.

Op de begraafplaats Eshof wordt nauwelijks meer actief begraven, er vinden voornamelijk bijzettingen plaats in reeds uitgegeven graven. Voor deze begraafplaats heeft het in de huidige situatie daarom geen zin om een berekening van de behoefte en capaciteit uit te voeren. Er zijn echter in de toekomst wel mogelijkheden om deze begraafplaats weer actief te kunnen gaan gebruiken. Op Eshof liggen namelijk ruim 400 graven waarvan de rechten zijn verlopen en dus opnieuw uitgegeven kunnen worden indien deze geruimd worden. Bij de berekening van de behoefte en capaciteit is dit als uitgangspunt genomen.

Begraafplaats De Harenerhof is actief in gebruik voor nieuwe uitgifte. Momenteel is één grafheuvel ingericht en in gebruik. Daarnaast is er de mogelijkheid om ook de tweede en derde grafheuvel in te richten voor begraven. Bij de berekening van begraafplaats De Harenerhof is uitgegaan van twee grafheuvels; de derde grafheuvel is meegenomen als uitbreidingsmogelijkheid. Dit omdat op de eerste grafheuvel momenteel 75% van de graven al in gebruik genomen is, op de tweede grafheuvel zijn reeds urnenvoorzieningen gerealiseerd.

In dit hoofdstuk wordt de behoefte- en capaciteitsbepaling toegelicht. De berekeningen zijn per begraafplaats in bijlage A opgenomen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de aangeleverde gegevens van de gemeente.

3.2 Behoefteberekening

Om de toekomstige behoefte aan graven op de begraafplaatsen te kunnen berekenen, is het aantal begravingen en asbestemmingen van 2010 t/m 2014 in beeld gebracht door de gemeente. Hierbij is onderscheid gemaakt in uitgifte van nieuwe graven, bijzettingen in bestaande graven en asbestemmingen. Het gemiddelde van deze periode wordt beschouwd als representatieve behoefte op dit moment. Het vormt de basis van de behoeftebepaling voor de toekomst. Op basis van gemiddelde gegevens van voorgaande jaren is de toekomstige behoefte berekend over een periode van 40 jaar (ervaringscijfer gebaseerd op het gegeven dat op dit moment na deze termijn gemiddeld in Nederland geen interesse meer bestaat voor een graf). Het gemiddelde aantal jaren dat een graf in Nederland aangehouden wordt, zal naar verwachting in de toekomst dalen onder invloed van stijgende begraafstarieven en onderhoudskosten, de daling van de behoefte aan verlengingen en de merkbare voorkeur voor kortere grafrechttermijnen. Omdat niets met zekerheid gezegd kan worden over het exacte effect, wordt voor de analyse van de verhouding tussen begraafbehoefte en –capaciteit binnen de gemeente Haren uitgegaan van de genoemde 40 jaar.

De toekomstige behoefte aan nieuwe graven, bijzettingen en asbestemmingen is gebaseerd op de sterfteprognose van het CBS. Door het CBS worden op verschillende schaalniveaus prognoses uitgevoerd. Aangezien de gemeentelijke CBS cijfers door de geringe omvang van de gemeente slechts beperkt nauwkeurig zijn hanteert KYBYS de prognose voor het COROP-gebied 'Overig Groningen' waarin de gemeente Haren is gelegen. De COROP-gebieden zijn ingedeeld op basis van het zogenaamde nodale indelingsprincipe. Dit houdt in dat elk COROP-gebied een centrale kern (bijvoorbeeld een stad) heeft met een omliggend verzorgingsgebied. Er is bijvoorbeeld rekening gehouden met bestaande woonwerkrelaties. De COROP-indeling wordt gebruikt door onderzoeksinstituten als het CBS en het RIVM om statistische gegevens te presenteren. Omdat de prognose van het CBS voor de COROP-gebieden loopt tot 2040 en er een

langere termijn gewenst is (namelijk tot 2055) zijn de prognoses na 2040 aangevuld met de prognose voor de landelijke bevolking.

In de toegepaste CBS-prognose zijn demografische ontwikkelingen in het gebied verwerkt, zoals enerzijds de vergrijzing van de bevolking en de toename van de gemiddelde leeftijd bij overlijden en anderzijds eventuele (stedelijke) uitbreidingen en de huidige en toekomstige leeftijdsopbouw van de bevolking. Daarmee is de prognose specifiek afgestemd op het genoemde gebied.

Op begraafplaats De Harenerhof is gebleken dat in de periode 2010 – 2014 het gemiddeld aantal jaarlijkse bijzettingen in particuliere graven erg wisselt ten opzichte van het aantal nieuw uitgegeven graven. Dit wordt met name bepaald door de leeftijd van de begraafplaats. Op begraafplaats Eshof is het aantal bijzettingen in deze periode redelijk stabiel. Het aantal nieuw uitgegeven graven is in deze periode erg laag, in 2014 was het aantal nieuw uitgegeven graven '0'. Dit wordt bepaald door het niet ruimen van vrijgekomen graven op de begraafplaats Eshof waardoor er geen graven meer beschikbaar zijn voor nieuwe uitgifte.

Op basis van een actieve begraafcyclus en het in één of twee lagen begraven kan de te verwachten verhouding voor nieuwe uitgifte en bijzettingen worden bepaald. Momenteel is de verhouding voor De Harenerhof 35% bijzettingen in bestaande graven en 65% nieuwe uitgifte.

3.3 Capaciteitsbepaling

Bij de capaciteitsbepaling is een onderscheid gemaakt tussen de beschikbare capaciteit en de totale capaciteit op de begraafplaatsen, exclusief eventuele uitbreidingsmogelijkheden. De beschikbare capaciteit is het aantal graven dat beschikbaar is voor direct gebruik. Dit zijn de graven die beschikbaar zijn voor uitgifte. Op basis van de beschikbare capaciteit kan worden bepaald tot wanneer er, in theorie zonder aanvullende maatregelen, op de begraafplaatsen kan worden begraven.

De totale capaciteit is het totaal aantal graven op een begraafplaats, zowel leeg als in gebruik. Als gemiddeld genomen elk graf één keer per 40 jaar geruimd en opnieuw uitgegeven wordt, ontstaat er een begraafcyclus van 40 jaar. Is hier sprake van dan kan worden bepaald of de totale capaciteit voldoende is bij begraven in een dergelijke begraafcyclus waarbij geruimde graven telkens weer opnieuw in gebruik worden genomen.

De algemene (gemeente) graven in de gemeente Haren worden uitgegeven met een gebruikstermijn van 10 jaar. Na 10 jaar worden deze graven in principe geruimd. Met de bepaling van de behoefte aan algemene graven is als uitgangspunt genomen dat de algemene graven na 10 jaar in aanmerking komen voor ruiming.

Binnen de gemeente Haren worden graven uitgegeven met rechten voor onbepaalde tijd, aangezien deze graven in principe niet in aanmerking komen voor ruiming vormen ze geen onderdeel van de bruikbare capaciteit voor een begraafcyclus. Op basis van de aanwezige administratie is bepaald dat het totaal aantal graven voor onbepaalde tijd op De Harenerhof 148 stuks is (ca. 21% van het aantal uitgegeven graven). Op begraafplaats Eshof is een groot deel van de graven (3.076 graven) uitgegeven met rechten voor onbepaalde tijd (ca. 82% van het totaal aantal uitgegeven graven).

3.4 Bruto grafoppervlak

Als indicator voor de ruimtelijke kwaliteit wordt het bruto grafoppervlak (BGO) als uitgangspunt genomen. Het bruto grafoppervlak is het netto grafoppervlak (oppervlakte van het eigenlijke graf) plus de oppervlakte die gebruikt wordt voor alle voorzieningen op de begraafplaats (minus parkeerplaats, opslagterrein, bebouwing, uitbreiding en strooivelden) per grafruimte. Rondom de grafheuvels op begraafplaats De Harenerhof is royaal groen aangebracht waardoor dit een vertekend beeld geeft, zie ook navolgende afbeelding. Daarom is bij deze begraafplaats het bruto grafoppervlak berekend aan de hand van het opper-

vlak binnen de grafvelden. Het BGO van De Harenerhof binnen de grafvelden is 8,1 m², bij Eshof is dit 11,2 m².

Afbeelding 1: luchtfoto De Harenerhof

Is er sprake van een laag bruto grafoppervlak dan is de ruimtelijke kwaliteit van de begraafplaats over het algemeen lager dan bij een hoog bruto grafoppervlak. Hoe hoger het bruto grafoppervlak hoe meer ruimte beschikbaar is voor bijvoorbeeld beplanting en verharding en andere kwaliteit verhogende voorzieningen. Dit leidt tot een betere bereikbaarheid van graven voor zowel bezoekers als voor het delven en ruimen. Bij een bruto grafoppervlak van 6 à 8 m² (gebruikmakend van een praktische grafveldindeling) kan eenvoudiger een gezond evenwicht gerealiseerd worden in beheer-/onderhoudskosten en de te ontvangen opbrengsten. Een bruto grafoppervlak van 6 à 8 m² is over het algemeen praktisch en financieel beheersbaar bij landelijk gemiddelde tarieven.

3.5 Conclusies

Begraven

Op basis van de door de gemeente geleverde gegevens en de CBS-index is de behoefte- en capaciteitsbepaling uitgevoerd (te vinden als bijlage bij deze rapportage). Hierbij is het huidige beleid als uitgangspunt genomen waarbij zowel de algemene graven als particuliere graven niet worden geruimd. Een samenvatting is in navolgende tabellen weergegeven.

Tabel 1: Overzicht begraafbehoefte en beschikbare capaciteit 2015-2055

Begraafplaats	Behoeftte 2015 - 2055 (aantal graven)	Beschikbare capaciteit (aantal vrije graven)	Zonder maatregelen begraven tot
Eshof	144	3	nvt
De Harenerhof	1.549	1.032	2040
Totaal	1.693	1.035	

Uitgangspunten tabel:

* De Harenerhof: 2 grafheuvels in gebruik

In voorgaande tabel wordt allereerst de berekende behoefte weergegeven op basis van de begraafcijfers en de CBS-index. Op basis van de berekening zullen er in de periode 2015-2055 1.693 graven moeten worden uitgegeven op de begraafplaatsen in de gemeente Haren. De behoefte aan graven op begraafplaats Eshof bestaat alleen uit bijzettingen in bestaande graven. Onduidelijk is in hoeverre deze bijzettingen nog plaats kunnen vinden in de aanwezige graven op de begraafplaats. Dit is mede afhankelijk van de bezettingsgraad van de verschillende lagen van de graven en het schudden¹ van graven. De behoefte aan graven op De Harenerhof bedraagt 1.549 graven, op basis van de beschikbare capaciteit op de eerste en tweede grafheuvel kan tot ca. 2040 begraven worden op De Harenerhof zonder aanvullende maatregelen in de vorm van ruimen of inrichten van de derde grafheuvel. De verandering in behoefte (toename van het aantal crematies en afname van het aantal begravingen) is hierin niet meegenomen.

Op de begraafplaats Eshof zijn ca. 400 graven te ruimen, op de eerste grafheuvel op De Harenerhof zijn nog 232 graven vrij. Op basis van de huidige uitgifte van graven in combinatie met de ontwikkeling van het sterftecijfer van het CBS kan worden gesteld dat inrichting van de tweede grafheuvel met graven pas over 10 jaar aan de orde is, in ca. 2025. De tweede grafheuvel op De Harenerhof is al wel in gebruik voor urnen. Deze behoefte zal blijven bestaan en mogelijk zelfs toenemen. Het inrichten van (delen van) de tweede grafheuvel en/of Eshof voor urnenvoorzieningen is nodig om in de behoefte te blijven voorzien.

Navolgend wordt de behoefte vergeleken met de totale capaciteit op de begraafplaatsen. Hierbij is het uitgangspunt dat er een actief ruimingsbeleid wordt gevoerd in de gemeente Haren en dus op zowel Eshof als De Harenerhof graven worden geruimd waarvan de grafrechten zijn verlopen. In dat geval wordt er vanuit gegaan dat particuliere graven gemiddeld na 40 jaar worden geruimd en opnieuw worden uitgegeven. Voor algemene graven is hiervoor een termijn van 10 jaar aangehouden.

Tabel 2: Overzicht begraafbehoefte en totale capaciteit 2015-2055

Begraafplaats	Behoeftte 2015 - 2055 (aantal graven)	Totale capaciteit (aantal graven)	BGO (m ²)	Graven onbepaalde tijd (aantal graven)	Overcapaciteit / tekort (totale capaciteit - behoefte) (aantal graven)	Overcapaciteit / tekort na aftrek graven onbepaalde tijd (aantal graven)
Eshof	144	4.165	11,2	3.076	4.021	945
De Harenerhof	1.549	1.800	8,1	148	251	103
Totaal	1.693	5.965	9,6	3.224	4.272	1.048

Uitgangspunten tabel:

* Behoeftte uitgaande van structureel ruimen van vervallen graven

* 400 Graven op Eshof zijn geruimd

* De Harenerhof: 2 grafheuvels in gebruik

¹ Het schudden van graven houdt in dat de aanwezige resten in de lagen worden verzameld en dieper begraven zodat de lagen weer vrij komen voor nieuwe begravingen. Schudden kan alleen plaats vinden als dit in de verordening is toegestaan en de wettelijke grafrusttermijn van 10 jaar is verstreken.

Met het voeren van een actief ruimingsbeleid op de begraafplaatsen worden meer graven betrokken in de begraafcyclus, namelijk alle graven die zijn uitgegeven voor bepaalde tijd. In de voorgaande tabel wordt aangegeven wat de overcapaciteit of het tekort aan graven is in geval van een ruimingsbeleid waarbij vervallen graven worden geruimd. Een belangrijke invloedfactor daarbij vormen de aanwezige graven met rechten voor onbepaalde tijd. In de laatste twee kolommen wordt weergegeven wat de overcapaciteit of het tekort aan graven is als de volledige capaciteit (dus inclusief graven met rechten voor onbepaalde tijd) kan worden benut en wat het effect is als de graven met rechten voor onbepaalde tijd onaangeroerd blijven.

Indien een actief ruimingsbeleid gevoerd wordt zullen beide begraafplaatsen samen (Eshof en De Harenerhof 1^e en 2^e grafheuvel) voldoende ruimte bieden voor een begraafcyclus van 40 jaar. Er is een overcapaciteit op de begraafplaatsen, waardoor de ingebruikname van de tweede grafheuvel op begraafplaats De Harenerhof voor begravingen op korte termijn niet nodig is.

Indien wordt besloten om het huidig beleid voort te zetten waarbij geen actief ruimingsbeleid wordt gevoerd dan zal de 3^e grafheuvel op De Harenerhof nodig zijn om in de behoefte aan graven te voorzien.

Asbestemmingen

Voor het gebruik van de aanwezige asvoorzieningen op de beide begraafplaatsen is tevens een behoefte- en capaciteitsbepaling uitgevoerd. De resultaten hiervan worden in navolgende tabel weergegeven.

Tabel 3: Overzicht asbestemmingsbehoefte en -capaciteit begraafplaatsen

Begraafplaats	Behoefte	Totale capaciteit	Beschikbare capaciteit	Bijzitten tot	Overcapaciteit / tekort
Eshof	221	71	4	2015	-150
De Harenerhof	595	325	148	2025	-270
Totaal	816	396	152		-420

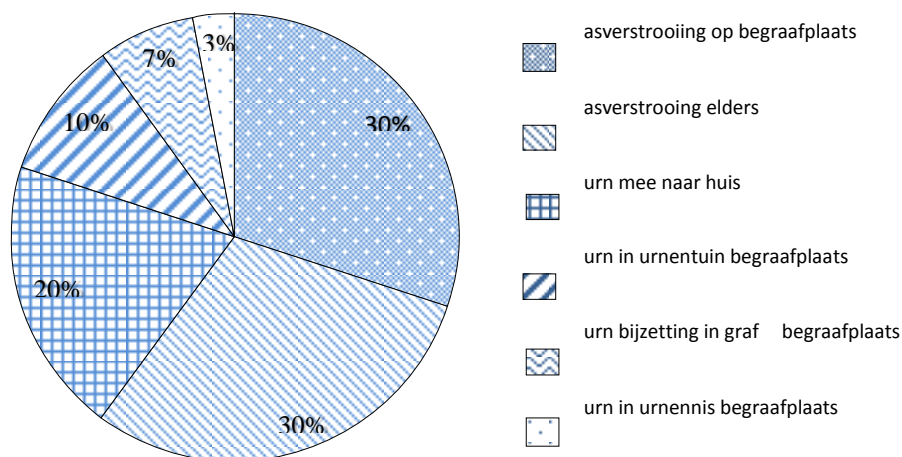
Uit de tabel blijkt dat de behoefte aan asvoorzieningen op de beide begraafplaatsen groter is dan de aanwezige capaciteit op de begraafplaatsen. Het eerste zal een knelpunt ontstaan op begraafplaats Eshof.

De CBS-cijfers geven een prognose voor het sterftecijfer in zijn totaliteit. Er is geen onderscheid gemaakt in begraven en asbestemmingen. In deze analyse is vooralsnog uitgegaan van een vaste verhouding tussen begraven en asbestemmingen.

Cremeren is een wijze van lijkbezorging die echter door steeds meer mensen wordt gekozen, het crematiecijfer blijft ieder jaar stijgen (in 2014 was het crematiecijfer in Nederland gestegen naar 61%).

Op basis van landelijke ervaringen en cijfers blijkt dat gemiddeld circa 60% van de crematies wordt verstrooid; daarvan komt gemiddeld ongeveer de helft terecht op de nabijgelegen begraafplaats (indien en voor zover de begraafplaats over een strooiveld beschikt). Circa 40% van de crematies wordt niet verstrooid. Deze 40% is als volgt verdeeld: 20% gaat mee naar huis, circa 10% krijgt een bestemming in de urnentuin op de nabij gelegen begraafplaats, zo'n 7% wordt bijgezet in een bestaand graf op een nabijgelegen begraafplaats en de resterende 3% krijgt een bestemming als urnennis in het columbarium.

Navolgend cirkeldiagram geeft de landelijke verdeling weer.

Figuur 2 Verdeling asbestemmingen

Het aantal asbestemmingen op de begraafplaatsen in de gemeente Haren is erg laag. Van het totaal aantal lijkbezorgingen in de periode 2010 - 2014 op de beide begraafplaatsen was 14,6% in de vorm van een asbestemming. Van het totaal aantal afgegeven verloven in de gemeente Haren is ca. 65% verlof tot cremen. Hoewel hiermee niet het gemeentelijk crematiecijfer kan worden bepaald, kan worden aangenomen dat het aantal crematies in deze gemeente hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Hieruit komt naar voren dat slechts een klein gedeelte van de asbestemmingen op de gemeentelijke begraafplaats terecht komt.

De behoeftebepaling is gebaseerd op de gemiddelden van lijk/asbezorgingen op elke begraafplaats afzonderlijk in de afgelopen vijf jaar en de prognose van de *sterftecijfers*. In de praktijk gebeurt het vaak dat de omvang van de behoefte wordt beïnvloed door de keuzemogelijkheden en de kwaliteit en uitstraling van de voorziening. Ook andere factoren, zoals een eventuele aanwezigheid van een crematorium in de nabije omgeving, zijn van invloed op de behoefte aan asbestemmingen. Een andere waarneembare trend is een verschuiving vanwege de kosten. Naarmate de kosten voor een lijkbezorging sterker toenemen dan de kosten voor een crematie, al dan niet in combinatie met een asbestemming op de begraafplaats, zal een steeds groter wordende groep kiezen voor een crematie.

Ten aanzien van asbestemmingen zijn er landelijk nog onvoldoende praktijkgegevens beschikbaar om aan te kunnen geven of er sprake is van een cyclus van 40 jaar. Langzaamaan blijkt echter wel dat de belangstelling voor een urnennis of urnengraf over het algemeen korter is dan de belangstelling voor een graf voor een niet gecremeerd lichaam. Dat kan betekenen dat de gebruikscyclus van urnengraven en urnenissen korter is, waarbij een urnengraf of urnennis eerder in aanmerking komt voor ruiming en heruitgifte.

De verschillende invloedsfactoren leiden ertoe dat de prognose voor het aantal asbestemmingen en lijkbezorgingen voor de langere termijn een grote onzekerheid heeft. Daarom is het aan te bevelen om over circa 5 jaar de behoefte- en capaciteitsbepaling opnieuw uit te voeren op basis van de actuele cijfers van dat moment. Eventuele effecten als gevolg van trends en ontwikkelingen worden daarmee tijdig in beeld gebracht.

3.3 Sterkte-zwakte

Op basis van de uitgevoerde behoefte- en capaciteitsbepaling voor de verschillende begraafplaatsen zijn de volgende sterke en zwakte punten aan te geven.

Sterk

- Op basis van het berekende BGO is de ruimtelijke kwaliteit en begraafkwaliteit van de begraafplaatsen hoog te noemen.

Zwak

- De hoeveelheid aanwezige graven met rechten voor onbepaalde tijd vormen een belemmering in de optimale benutting van de capaciteit op de begraafplaats Eshof.
- Ondanks dat het crematiecijfer hoog is in de gemeente Haren, is het aantal asbestemmingen op de beide begraafplaatsen laag.
- Op beide begraafplaatsen ontstaat op korte termijn een tekort aan urnenvoorzieningen.

4 Analyse exploitatie

4.1 Inleiding

Op basis van de beschikbare gegevens is de verhouding tussen de jaarlijkse lasten en baten in beeld gebracht. Daarbij is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Jaarrekening 247 lijkbezorging 2010
- Jaarrekening 247 lijkbezorging 2011
- Jaarrekening 247 lijkbezorging 2012
- Jaarrekening 247 lijkbezorging 2013
- Jaarrekening 247 lijkbezorging 2014

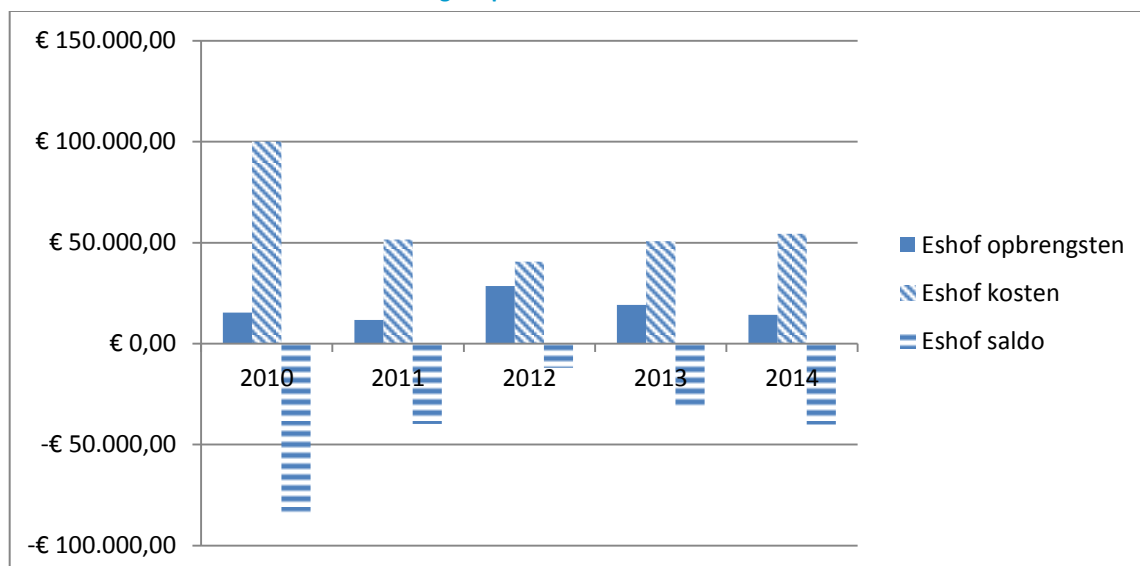
De totale jaarlijkse lasten en baten van het beheer en gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Haren zijn in beeld gebracht. De verschillende kostencomponenten zijn vervolgens vergeleken met ervaringscijfers. Hierbij is gekeken op welke manier een bijdrage kan worden geleverd aan een verbetering van de kostendekking.

Uitgangspunt is dat er op begraafplaats De Harenerhof twee grafheuvels in gebruik worden genomen. Omdat de beheerkosten zijn gebaseerd op de periode 2010 - 2014, houdt dit in dat daar de beheerkosten voor de tweede grafheuvel nog niet in zijn opgenomen (momenteel is enkel de eerste grafheuvel in gebruik).

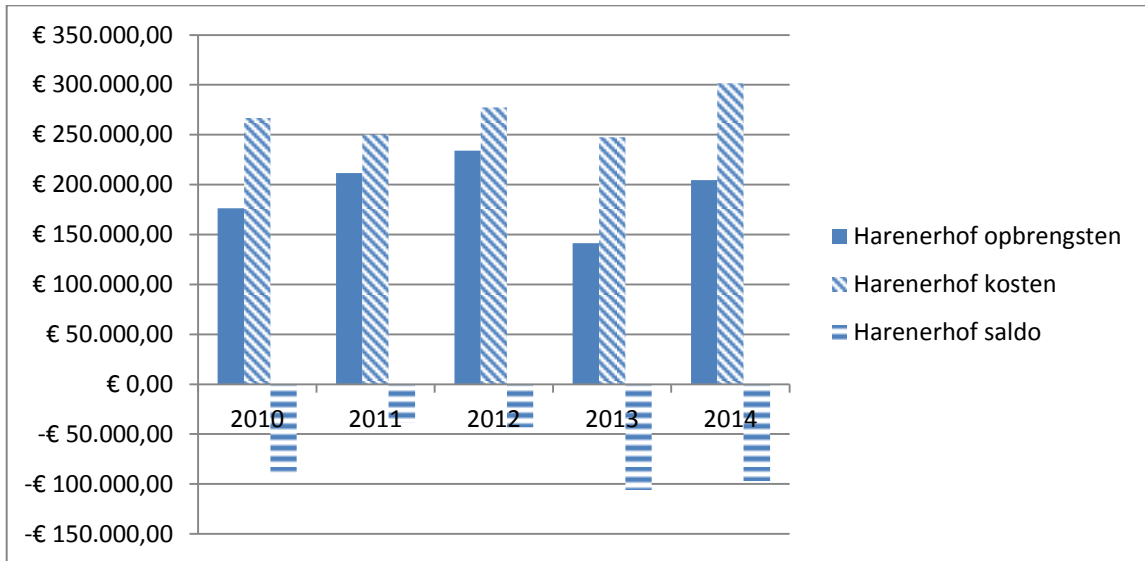
4.2 Algemene analyse

Op basis van de jaarrekeningen van de periode 2010-2014 is inzichtelijk gemaakt hoe de jaarlijkse kosten en baten zich hebben ontwikkeld. In de navolgende grafieken wordt dit weergegeven, in de bijlage is een beknopt financieel overzicht opgenomen.

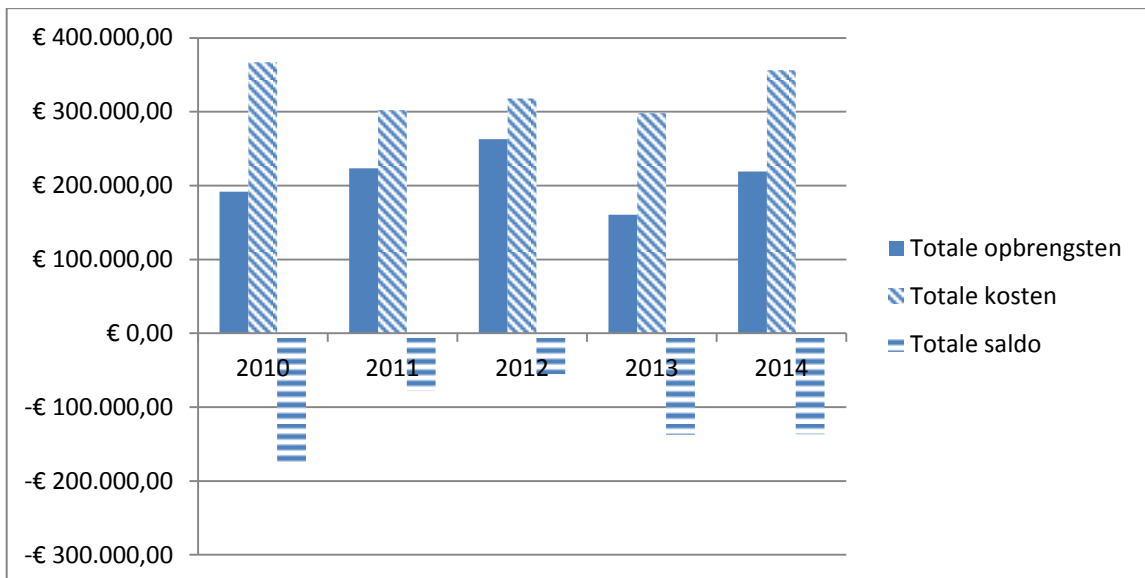
Grafiek 1 Kosten en baten 2010 – 2014 Begraafplaats Eshof

Grafiek 2 Kosten en baten 2010 – 2014 Begraafplaats De Harenerhof

Grafiek 3 Kosten en baten 2010 – 2014 Begraafplaats De Harenerhof en Eshof

Op basis van de aangeleverde gegevens zijn de volgende opmerkingen te maken:

- Opvallend is dat in 2010 de kosten die worden gemaakt op begraafplaats Eshof duidelijk hoger zijn dan in de periode 2011-2014.
- Gedurende de periode 2010-2014 is er sprake geweest van een wisselende kostendekking met een gemiddelde van ca. 65%. Gemiddeld genomen is de kostendekkendheid van begraafplaats Eshof ca. 35% en van begraafplaats De Harenerhof 72%.

4.3 Analyse onderhoudskosten

Door de gemeente Haren wordt een hoog onderhoudsniveau gerealiseerd op de begraafplaatsen. In de jaarrekeningen is zichtbaar welke directe kosten worden gemaakt voor het beheer en onderhoud voor de begraafplaatsen.

Tabel 4: Onderhoudskosten (excl. kapitaallasten)

Begraafplaats	Kosten per m ² gemeente	Kosten per graf gemeente
Eshof	€ 0,51	€ 5,74
De Harenerhof	€ 1,59	€ 50,14
Gezamenlijk	€ 0,95	€ 14,33

Het verschil in onderhoudskosten per graf verschilt sterk tussen de twee begraafplaatsen. Dit wordt mogelijk veroorzaakt door de verhouding tussen het aantal aanwezige graven op de begraafplaats Harenerhof in verhouding tot overige ruimte die moet worden onderhouden (lege grafheuvels en ruimte om grafheuvels).

Op basis van ervaring kan worden gesteld dat door de gemeente geen hele hoge kosten worden gemaakt voor het onderhoud van de begraafplaatsen. Het verschil tussen de twee begraafplaatsen is echter wel groot. Dit wordt vooral veroorzaakt door het verschil in onderhoudsregime bij de actieve begraafplaats (De Harenerhof) en de niet-actieve begraafplaats (Eshof).

De kosten voor het onderhoud zijn ca. 23% van de totale kosten die worden gemaakt op de begraafplaatsen (2010 – 2014)

4.4 Aandeel graven voor onbepaalde tijd

In de gemeente Haren worden graven uitgegeven met rechten voor onbepaalde tijd (koopgraven). Op basis van de door de gemeente aangeleverde gegevens kan geconstateerd worden dat op De Harenerhof ca. 21% van het totaal aantal uitgegeven graven rechten heeft voor onbepaalde tijd en op Eshof is dit ca. 82%.

Een aantal van deze graven wordt opnieuw in gebruik genomen door middel van schudden (aantal onbekend). Dit is het ontgraven van de aanwezige resten en deze resten onder in het graf opnieuw begraven, waarna het graf weer opnieuw in gebruik wordt genomen. Het betreft dan een graf van onbepaalde tijd dat vol was, waarvan de wettelijke grafrusttermijn (10 jaar) was verstreken. Deze manier van schudden wordt uitgevoerd op verzoek van een rechthebbende en veelal gelijktijdig met een begrafenis. Omdat wordt begraven binnen een lopend grafrecht (uitsluitend recht) is in een dergelijke situatie sprake van een bijzetting, waardoor alleen inkomsten worden ontvangen uit de begraafrechten (een vergoeding voor het fysiek begraven van de stoffelijke resten). De graven genereren geen inkomsten meer uit te verlenen grafrechten (uitsluitend recht).

In de behoefte- en capaciteitsbepaling is duidelijk zichtbaar dat de aanwezigheid van graven met onbepaalde tijd een negatief effect hebben op de benutting van de aanwezige capaciteit op de begraafplaatsen (hoofdstuk 3). Deze graven komen in principe niet in aanmerking voor ruiming maar nemen wel capaciteit in. Voor de graven voor onbepaalde tijd worden jaarlijks beheer- en onderhoudskosten gemaakt en deze graven zijn mede de reden waarom uitbreidingen hebben plaatsgevonden op de begraafplaatsen. Op basis van het gemiddelde van de jaarrekeningen 2012 t/m 2014 kunnen de volgende kosten jaarlijks worden toegerekend aan het in stand houden van de graven met rechten voor onbepaalde tijd.

Tabel 5: Kostentoe rekening graven met rechten voor onbepaalde tijd op begraafplaats Eshof

	Kosten per graf per jaar op basis van gem. jaarrekening 2010-2014	Totaal aantal graven voor onbepaalde tijd (naar schatting)	Jaarlijkse kosten voor graven met rechten voor onbepaalde tijd
Beheer en onderhoud	€ 5,74	3.076	€ 17.656,-
Kapitaallasten	€ 1,57	3.076	€ 4.830,-
Totaal			€ 22.486,-

Tabel 6: Kostentoerekening graven met rechten voor onbepaalde tijd op begraafplaats De Harenerhof

	Kosten per graf per jaar op basis van gem. jaarrekening 2010-2014	Totaal aantal graven voor onbepaalde tijd (naar schatting)	Jaarlijkse kosten voor graven met rechten voor onbepaalde tijd
Beheer en onderhoud	€ 50,14	148	€ 7.421,-
Kapitaallasten	€ 176,71	148	€ 26.153,-
Totaal			€ 33.574,-

Uit de resultaatrekening blijkt dat ca. 17% van de totale kosten gemaakt worden voor het in stand houden van de graven met grafrechten voor onbepaalde tijd. Tevens worden voor deze graven geen inkomsten meer ontvangen. De aanwezigheid van graven voor onbepaalde tijd heeft dus een negatief effect op de benutting van de totale capaciteit van de begraafplaatsen en op de kostendekkendheid van de exploitatie.

Wanneer wordt gestreefd naar een volledige kostendekking komt het er op neer dat de kosten die worden gemaakt voor de graven voor onbepaalde tijd moeten worden gedekt uit de baten die worden gegenereerd door de overige graven. Overwogen kan worden om hiermee rekening te houden bij het vaststellen van de doelstelling ten aanzien van de kostendekkendheid van het product lijkbezorging van de gemeente Haren. De gemeente kan er voor kiezen om de kosten als gevolg van deze graven ook (gedeeltelijk) te beschouwen als kosten van algemeen belang en deze ten laste te brengen van de algemene middelen.

NB. De onderhoudskosten voor de 2^e grafheuvel van de begraafplaats De Harenerhof zijn nog niet opgenomen in de exploitatie van de begraafplaatsen.

4.5 Tariefvergelijking met omliggende gemeenten

4.5.1 Inleiding

De gemeente Haren wenst inzicht in de opbouw en hoogte van de begraafarieven zoals deze worden toegepast op de gemeentelijke begraafplaatsen in vergelijking met een aantal representatieve begraafplaatsen in de omgeving van Haren. Het doel van de tariefvergelijking is inzicht te bieden in de tariefopbouw, in welke mate de tarieven van de gemeentelijke begraafplaatsen aansluiten bij de overige begraafplaatsen in de directe omgeving en wat de mogelijkheden zijn voor beïnvloeding van de kostendekkendheid.

De vergelijking geeft een beeld van de kosten die door nabestaanden worden gemaakt bij de lijkbezorging. In de vergelijking is geen rekening gehouden met het kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen. Ook is de mate van kostendekking van de vergeleken begraafplaatsen volledig buiten beschouwing gelaten.

4.5.2 Vergelijking tarieven

Aan de hand van een vergelijking van de tariefstelling van omliggende gemeenten kan de positionering van de gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Haren worden bepaald. Hiervoor is een vergelijking gemaakt van de tarieven van de gemeente Haren met de tarieven van de omliggende gemeenten:

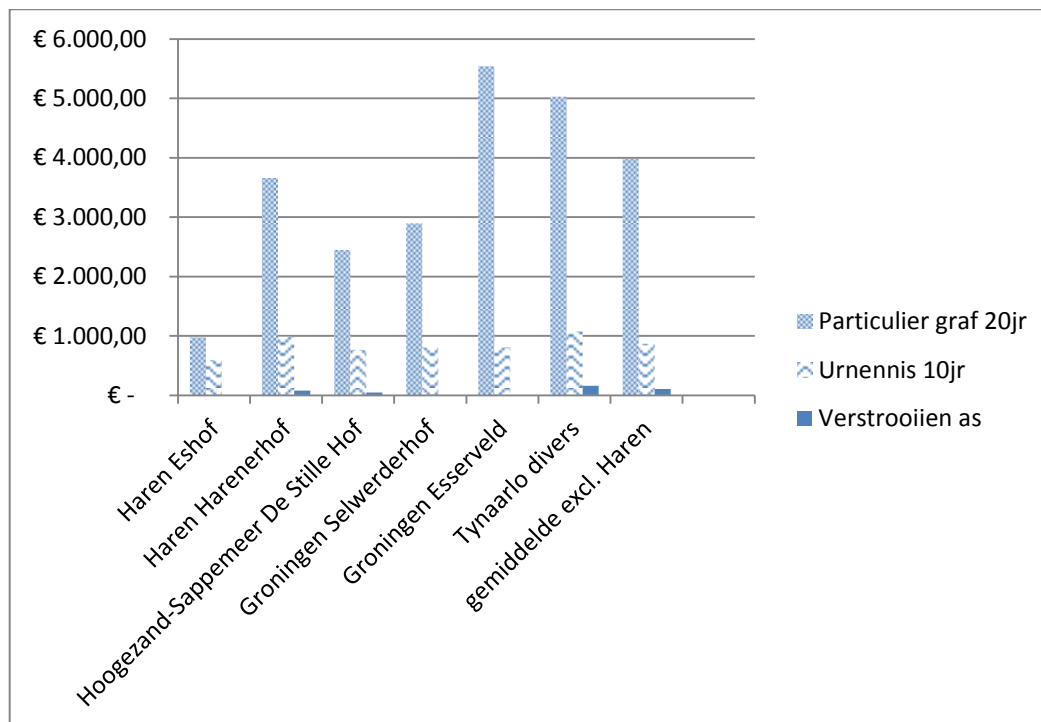
- Hoogezand-Sappemeer;
- Groningen;
- Tynaarlo.

De vergelijking heeft betrekking op een particulier graf of urnennis, asverstrooiing of algemeen graf voor een volwassene waarbij is gekeken naar het totaal van:

- begraafrecht (begraving/bijzetting één overledene/asverstrooiing) of gebruiksrecht;
- grafrecht 20 jaar voor een dubbeldiep graf;
- grafrecht 10 jaar voor een urnennis;
- vergunning plaatsen gedenkteken;
- onderhoudskosten.

De vergelijking heeft betrekking op de uitgifte van een twee lagen diep particulier graf voor een termijn van 20 jaar en de kosten voor de eerste begraafing en het onderhoud van het graf/algemeen onderhoud. Het betreft dus de kosten voor de nabestaanden bij een eerste begraafing (graf) of plaatsing van een urn (nis). Indien afwijkende uitgiftetermijnen worden toegepast, zijn de grafrechten omgerekend naar een termijn van 20 jaar. Op beide begraafplaatsen in de gemeente Haren wordt in twee lagen begraven, indien in omliggende gemeenten sprake is van meerdere soorten graven dan is de vergelijking uitgevoerd voor een twee lagen diep graf. In de navolgende grafiek zijn de totale kosten met elkaar vergeleken. Tevens is een vergelijking gemaakt van het tarief van asverstrooiing. In onderstaande grafiek is tevens het gemiddelde van de tarieven van de omliggende gemeenten opgenomen.

Grafiek 4 Vergelijking tarieven 2015

4.5.3 Conclusie

Uit voorgaande vergelijking blijkt dat de tarieven van de gemeente Haren en de omliggende gemeenten sterk variëren. De gemeente Haren hanteert voor begraafplaats Eshof de laagste tarieven voor zowel een particulier graf als een particuliere urnennis. De tarieven voor begraven op begraafplaats De Harenerhof liggen net iets lager dan het gemiddelde. Opvallend is dat de gemeente Haren de enige gemeente is waar geen apart tarief gehanteerd wordt voor het onderhoud, mogelijk is dit in het grafrecht opgenomen. Hier is echter geen transparantie in.

Het verstrooien van as is mogelijk in de gemeente Haren, gemeente Hoogezand-Sappemeer en Tynaarlo. Het tarief voor as verstrooien op begraafplaats De Harenerhof is lager dan het gemiddelde.

Geconcludeerd wordt dat tariefsverhoging als middel om de kostendekkendheid verder te verhogen effectief zou kunnen zijn. Het gaat hierbij met name om de begraafplaats Eshof, dit hangt samen met de keuze om begraafplaats Eshof weer actief te gaan gebruiken als begraafplaats. Logischerwijs zouden deze tarieven dan gelijk getrokken kunnen worden met de tarieven van De Harenerhof. Tevens kan het innen van een apart tarief voor onderhoud zoals bij de aanliggende gemeenten overwogen worden. Het actief

gaan begraven op begraafplaats Eshof heeft wel mogelijk tot gevolg dat het aantal begravingen op De Harenerhof zal afnemen.

4.6 Sterkte-zwakte

Uit de analyse van de exploitatie zijn de volgende conclusies te trekken:

Sterk

- De gemeente Haren heeft in 2012 een hoge mate van kostendekking gerealiseerd bij de exploitatie van de beide begraafplaatsen in vergelijking met de andere jaren.

Zwak

- De aanwezigheid van graven voor onbepaalde tijd op de begraafplaatsen heeft een negatief effect op de kostendekking.
- De tarieven die de gemeente hanteert op begraafplaats Eshof zijn erg laag in vergelijking met de tarieven in de regio en ten opzichte van De Harenerhof.

5 Trends en ontwikkelingen

5.1 Inleiding

Op het gebied van lijkbezorging zijn of spelen momenteel een aantal duidelijke trends en ontwikkelingen die mogelijk kansen bieden voor de begraafplaatsen in de gemeente Haren. Deze ontwikkelingen zijn:

- Cremeren;
- Kindergraven;
- Natuurbegraven;

Van deze trends en ontwikkelingen wordt navolgend aangegeven in welke mate op de begraafplaatsen of in de directe omgeving van Haren reeds op deze trends en ontwikkelingen is ingespeeld en waar mogelijk kansen liggen voor de begraafplaatsen van de gemeente Haren.

5.2 Cremeren

In de gemeente Haren ligt het crematiecijfer hoger dan het landelijk gemiddelde (65% vs. 61%). In de omgeving van Haren is een aantal crematoria aanwezig/in ontwikkeling:

Tabel 7: crematoria in regio

Crematorium	Plaats	Afstand tot Haren	Aantal crematies per jaar (2014)
Groningen	Groningen	12 km	Ca. 1.672
Re-Spectrum (i.o.)	Tynaarlo	12 km	i.o.
Groningen (2)	Groningen	14 km	i.o.
Boskamp	Assen	27 km	Ca. 1.288
Stilleweer	Appingedam	34 km	Ca. 614
Oost-Groningen	Winschoten	38 km	Ca. 885

Bij de crematoria worden verschillende vormen van asbestemming aangeboden zoals strooivelden, columbaria en urnengraven. Op de begraafplaatsen in de gemeente Haren worden urnennissen en urnengraven aangeboden, bijplaatsing in een bestaand graf is mogelijk en er is een strooiveld aanwezig op de Harenerhof.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 wordt er maar beperkt gebruik gemaakt van de asvoorzieningen op de begraafplaatsen in verhouding tot het aantal verloven tot cremeren dat jaarlijks verleend wordt. In potentie zouden er meer asbestemmingen op de begraafplaatsen kunnen komen. Dit zou gerealiseerd kunnen worden door de uitbreiding van het aanbod aan typen voorzieningen. De prijsstelling speelt hierin een rol. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat het eerste contact met nabestaanden wordt gelegd door de uitvaartondernemers, met name door de drie grote verzekeraars. Deze partijen zullen dus als eerste hun eigen mogelijkheden voor asbestemming aanbieden. Het onderscheidend zijn in vorm van asbestemming, dit ook bekend maken bij nabestaanden en de prijsstelling zijn belangrijke factoren voor de keuze voor een vorm van lijkbezorging/asbestemming.

Het realiseren van een crematorium op begraafplaats De Harenerhof is in het verleden besproken met een marktpartij. Deze marktpartij heeft destijds echter gekozen voor een andere locatie. Uit ervaring blijkt dat de toevoeging van een crematorium aan een begraafplaats kan leiden tot een verhoging van het gebruik van de begraafplaats en hiermee ook de inkomsten op een begraafplaats. Gezien het aantal crematoria dat reeds aanwezig is/in ontwikkeling is in de omgeving van de gemeente Haren is het de vraag

of een marktpartij geïnteresseerd is in de realisatie van een nieuw crematorium. Dit zou via een beknopte marktconsultatie in beeld gebracht kunnen worden.

5.3 Kindergraven

Vroeger waren kindergraven veelal gesitueerd op een afgelegen hoekje van een begraafplaats met bescheiden monumentjes. Tegenwoordig zijn het de meest uitbundige graven. Tegenwoordig vindt begraving van kinderen vrijwel geheel plaats in particuliere graven, omdat ouders een eigen plek willen hebben om te versieren. Ook is de aanwezigheid van zitgelegenheid en het aanbieden van de mogelijkheid van het begraven van foetussen (vruchten jonger dan 26 weken) inclusief een herdenkingsmonument iets wat aansluit bij behoeftes van nabestaanden.

Afbeelding 1: voorbeelden herdenkingsmonument

Op begraafplaats De Harenerhof is een apart kindergedeelte aanwezig. Gezien de beperkte uitgifte van kindergraven op de begraafplaatsen dient een investering in een foetusveld gezien te worden als een vorm van dienstverlening, maar geen manier om de kostendekkendheid op de begraafplaats te verhogen.

5.4 Natuurbegraven

Natuurbegraven is een opkomend fenomeen in Nederland. In de praktijk houdt dit in dat op een natuurlijk terrein/in een natuurgebied de mogelijkheid wordt geboden om te begraven. De belangrijkste kenmerken zijn:

- dichtheid van graven is laag (<100 graven per hectare);
- de uitgiftetermijn zeer lang (100 jaar) of onbepaalde tijd;
- het is niet toegestaan om enige vorm van gedenktekens te plaatsen
- enkeldiep begraven
- kunstmatig ophogen van het terrein niet gewenst
- strenge regelgeving m.b.t. graven en grafmonumenten om het natuurlijke beeld te waarborgen.

In de buurt van Haren is inmiddels een aantal natuurbegraafplaatsen aanwezig:

- Natuurbegraafplaats Hillig Meer in Eext
- Reiderwolde, Oudeschans
- Witteveen, Smilde

Verder is Natuurmonumenten voornemens om in hun natuurgebieden natuurbegraven te gaan aanbieden. Het natuur(lijk) begraven is een opkomende trend waarvan nog niet duidelijk is in hoeverre hiermee wordt voorzien in een behoefte en of deze behoefte in de toekomst verder zal toenemen.

Voor de begraafplaatsen in de gemeente Haren is het natuurlijk begraven mogelijk een kans om zich te onderscheiden van de begraafplaatsen in de regio en om de beoogde derde grafheuvel op De Harenerhof in gebruik te nemen. Hierbij dient te worden vermeld dat natuurbegraven met de in het voorgaande beschreven kenmerken voor de derde grafheuvel van de begraafplaats De Harenerhof door het geringe oppervlak niet haalbaar lijkt. Een natuurlijker vorm van begraven waarbij van de kenmerken wordt afgeweken wel. Hierbij moet worden gedacht aan begraven met de volgende kenmerken:

- Extensieve inrichting van de grafheuvel
- Graven in lage dichtheid
- Geen padenstructuur
- Grafmonumenten in de vorm van een boom

De dienstverlening en procedures bij een begraafplaats op het natuurlijk gedeelte zijn gelijk aan die op een traditionele begraafplaats. De regelgeving op de derde grafheuvel is dusdanig anders dat hiervoor een aanpassing van de verordening noodzakelijk is. De handhaving van regelgeving (type materialen, geplaatste grafmonumenten) vragen meer inzet. Indien de gemeente ervoor kiest om de ontwikkeling zelf uit te voeren dan dienen deze taken door de gemeente uitgevoerd te worden.

Voordat tot ingebruikname van de derde grafheuvel voor natuurlijk begraven wordt overgegaan is het van belang om een kosten-baten analyse uit te voeren om de kostendekking van dit deel van de begraafplaatsexploitatie van de gemeente Haren in beeld te brengen. Met name eventuele investeringen in bijvoorbeeld ophoging van de derde grafheuvel kunnen zorgen voor hoge kosten die niet of nauwelijks terug te verdienen zijn door de uitgifte van graven.

5.5 Alternatieve wijzen van lijkbezorging

Er zijn verschillende vormen van lijkbezorging in ontwikkeling die mogelijk invloed kunnen hebben op het gebruik van begraafplaatsen. Hierbij gaat het om de volgende vormen:

- Resomeren: dit is een techniek waarbij stoffelijke resten van mens of dier onder druk met behulp van kaliumhydroxide worden opgelost in heet water.
- Cryomatie of promessie is een alternatieve uitvaarttechniek waarbij het stoffelijk overschot wordt gevriesdroogd. Na het vriesdrogen blijft slechts een hoeveelheid poeder over.
- Composteren

Deze verschillende methodes zijn op experimentele wijze in ontwikkeling buiten Nederland. Vanuit Yarden is er reeds langere tijd aandacht voor de nieuwe wijzen van lijkbezorging. De methodes zijn echter (nog) niet toegestaan in Nederland.

6 Beleidskeuzes

6.1 Inleiding

Tijdens de uitwerking van het beleidsplan is de raad van de gemeente Haren geïnformeerd over de beschreven aandachtsvelden en de mogelijke oplossingsrichtingen.

Er zijn enkele vragen geformuleerd met betrekking tot behoefte en capaciteit, onderhoud en exploitatie die als leidraad zijn meegegeven aan de raad. Met deze vragen worden een aantal beslispunten aangegevoerd welke van invloed zijn op het toekomstbestendig maken van de begraafplaatsen in de gemeente Haren. In de uitgevoerde analyses zijn verschillende onderdelen reeds aan bod gekomen. Om een duidelijk beeld te krijgen van verschillende maatregelen die op de begraafplaatsen uitgevoerd moeten worden met betrekking tot het gebruik van de aanwezige capaciteit en de uitgifte van graven dient een aantal beleidskeuzes gemaakt te worden. Deze beleidskeuzes zijn navolgend beschreven.

6.2 Keuzes

6.2.1 Voeren actief ruimingsbeleid

Geadviseerd wordt om op de huidige begraafplaatsen actief te gaan ruimen, dus zowel op Eshof als De Harenerhof. Begraafplaats Eshof wordt hiermee weer een actieve begraafplaats waarvoor weer inkomsten worden ontvangen. De tariefstelling voor Eshof dient wel gelijk gesteld te worden aan de tarieven voor De Harenerhof. Met het actief begraven op Eshof zal de behoefte aan het gebruik van alle grafheuvels op De Harenerhof afnemen (beperking van de kapitaallasten) en wordt het aantal graven dat geen opbrengsten meer genereert (de graven waarvan de grafrechten zijn vervallen) teruggebracht (besparing op de onderhouds- en beheerkosten). Actief ruimingsbeleid houdt in dat nadat door nabestaanden afstand is gedaan van een graf, dit graf minimaal bovengronds geruimd wordt en beschikbaar komt voor nieuwe uitgifte. Indien een dergelijk graf daadwerkelijk uitgegeven wordt voor een nieuwe begraafplaats kan worden overgegaan tot ruiming van de ondergrondse delen.

Bij het voeren van een actief ruimingsbeleid op de verschillende begraafplaatsen dient actieve monitoring gevoerd te worden op het effect van deze ruiming op de capaciteit in relatie tot de behoefte. Hiermee wordt tijdig inzicht verkregen in het moment dat uitbreiding noodzakelijk is van de verschillende begraafplaatsen op de lange termijn. De verwachting is dat met het weer actief gaan gebruiken van Eshof de derde grafheuvel op de begraafplaats Harenerhof niet in gebruik genomen hoeft te worden. Met de aanwezige capaciteit op beide begraafplaatsen en actief gebruik hiervan kan in de behoefte aan graven op de lange termijn worden voorzien.

Beleidskeuze:

1. voeren actief ruimingsbeleid op begraafplaatsen Eshof en De Harenerhof
2. actief gebruiken begraafplaats Eshof
3. aanpassen tarieven Eshof
4. monitoring uitgifte graven op beide begraafplaatsen ten behoeve van bepalen inrichtingsmoment tweede grafheuvel De Harenerhof

6.2.2 Completeren administratie incl. onderzoek graven voor onbepaalde tijd

Van niet alle graven op de begraafplaatsen zijn de uitgiftetermijnen van de aanwezige graven compleet in de administratie aanwezig. De beschikbare informatie zal moeten worden uitgezocht en verwerkt in het huidige administratiesysteem. Indien er geen gegevens meer aanwezig zijn kan door middel van het plaatsen van bordjes en publicaties op de begraafplaats en op de gemeente pagina geprobeerd worden om de administratie compleet te krijgen. Hiermee ontstaat een compleet beeld van de uitgiftetermijnen van de aanwezige graven en de hoeveelheid graven voor onbepaalde tijd.

Met de inventarisatie wordt tevens in beeld gebracht of er nog belangstelling is voor de graven. Indien er nog belangstelling is voor de graven worden de gegevens van de nabestaande opgenomen in het administratiesysteem. Als er sprake van is dat de nabestaanden geen interesse meer hebben voor het graf dan moeten zij een afstandsverklaring tekenen waarna het recht op het graf vervalt aan de gemeente.

Tevens kan de belangstelling voor de graven voor onbepaalde tijd getoetst worden. Door actief na te gaan of er nog interesse is voor de oude graven (bijv. graven ouder dan 40 jaar) kan in beeld worden gebracht of een graf voor onbepaalde tijd bij ontbrekende interesse in aanmerking komt voor ruiming. Indien er nog belangstelling is voor de graven worden de gegevens van de nabestaande opgenomen in het administratiesysteem. Als er sprake van is dat de nabestaanden geen interesse meer hebben voor het graf dan moeten zij een afstandsverklaring tekenen waarna het recht op het graf vervalt aan de gemeente. Naar mate meer mensen afstand doen van een graf, kunnen meer graven opgenomen worden in de begraafcyclus hetgeen een positief effect heeft op het benutten van de aanwezige capaciteit. Hiermee neemt de uitbreidingsbehoefte op de begraafplaatsen af.

Na afronding van de inventarisatie blijft er mogelijk een aantal graven over waarvan de nabestaanden onbekend zijn, niet duidelijk is of er nog belangstelling is en juridisch gezien ruimen niet vanzelfsprekend is omdat de status van het graf niet duidelijk is. De gemeente dient te bepalen hoe met deze graven zal worden omgegaan. Hiervoor is een tweetal opties:

- behouden van deze graven.

De graven voor onbepaalde tijd waarvan geen rechthebbenden bekend zijn na het uitvoeren van de beschreven stappen kunnen op de begraafplaatsen behouden blijven. Nabestaanden die mogelijk in de toekomst deze graven willen bezoeken kunnen deze graven dan altijd terug vinden. De graven nemen dan echter nog steeds ruimte in op de begraafplaats die niet benut kan worden en blijven de kostendekkendheid negatief beïnvloeden;

- ruimen van deze graven.

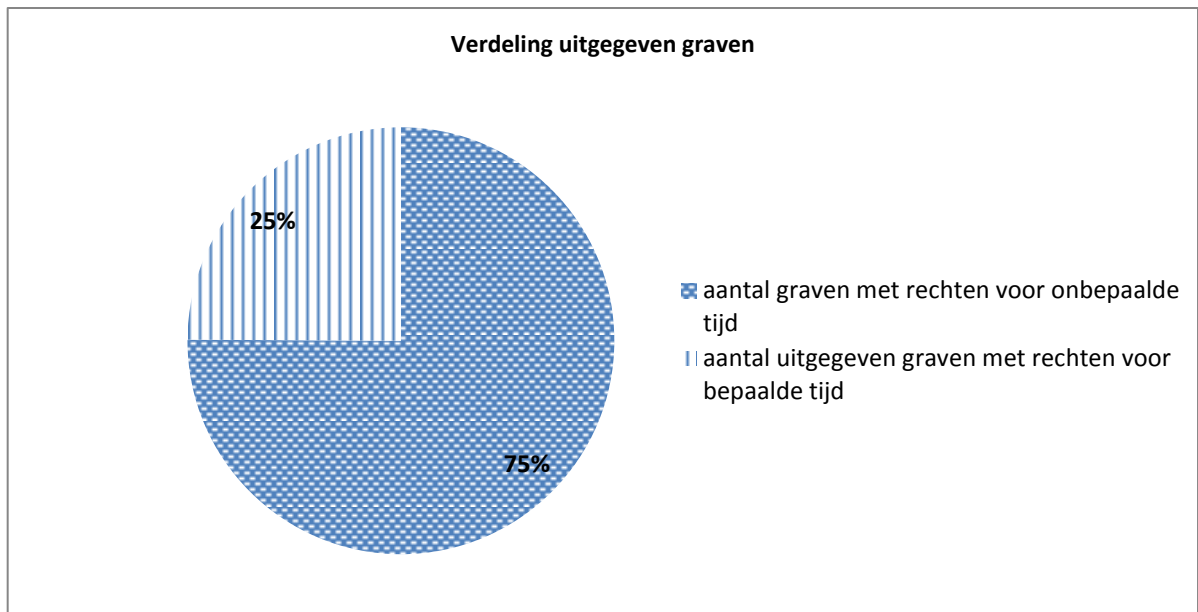
Gezien de stappen die zijn genomen voor het achterhalen van de nabestaanden is de kans dat zich een nabestaande meldt gering. Door middel van ruiming van de graven komt capaciteit beschikbaar en zal er een toename van de kostendekkendheid plaatsvinden en ontstaan meer mogelijkheden voor het herinrichten van oude grafvelden. Om voor eventuele nabestaanden die zich in de toekomst toch melden de stoffelijke resten traceerbaar te maken kunnen deze op een dusdanige wijze in een verzamelgraf geplaatst worden dat deze nog traceerbaar zijn. Hierbij moet gedacht worden aan het plaatsen van de resten in een kistje en registratie van de plaatsing in een verzamelgraf.

Beleidskeuze:

5. completeren administratie begraafplaatsen
6. uitvoeren belangstellingstoets graven met grafrechten voor onbepaalde tijd

6.2.3 Uitgiftebeleid koopgraven

In de gemeente Haren worden graven uitgegeven voor onbepaalde tijd. Op basis van de door de gemeente aangeleverde gegevens kan geconstateerd worden dat een groot aantal van het totaal aantal uitgegeven graven rechten heeft voor onbepaalde tijd. Dit is in navolgende figuur weergegeven.

Figuur 3: verdeling graven met rechten voor onbepaalde en bepaalde tijd

In de behoefte- en capaciteitsbepaling is duidelijk zichtbaar dat de aanwezigheid van graven met onbepaalde tijd een negatief effect hebben op de benutting van de aanwezige capaciteit op de begraafplaatsen. Deze graven komen in principe niet in aanmerking voor ruiming maar nemen wel capaciteit in. Tevens worden voor deze graven geen inkomsten meer ontvangen. De aanwezigheid van graven voor onbepaalde tijd heeft dus een negatief effect op de benutting van de totale capaciteit van de begraafplaatsen en op de kostendekkendheid van de exploitatie. Geadviseerd wordt om:

- De uitgifte van koopgraven stoppen, zodat alleen nog maar huurgraven (graven met rechten voor bepaalde tijd) worden uitgegeven. Hiermee kan op de begraafplaats een actief beleid worden gevoerd in de uitgifte van graven. Voor nabestaanden is er de vrijheid om zelf te kiezen hoe lang zij een graf in stand wil houden op de begraafplaats door middel van het verlengen van de grafrechten.
- Tariefstelling schudden van graven.
 Binnen de gemeente Haren is het mogelijk om een graf te schudden. Met het aanbieden van deze vorm van hergebruik wordt het mogelijk om door middel van het toepassen van een tarief hiervoor opnieuw extra inkomsten te genereren op graven voor onbepaalde tijd. Het toe te passen tarief dient op een dusdanig niveau gesteld te worden dat er een significante bijdrage aan de baten wordt geleverd, het huidige tarief heeft dit niveau niet. Tevens wordt hierdoor opnieuw gebruik gemaakt van deze graven waardoor deze minder drukken op de beschikbare capaciteit. Hiermee wordt de uitbreidingsbehoefte voor de begraafplaats beperkt.

Beleidskeuze: 7. stoppen met uitgifte van koopgraven 8. verhogen tarief voor schudden van graven
--

6.2.4 Organisatie proces begraven

Binnen de organisatie van het proces begraven is een aantal knelpunten aan te geven:

- Gebruik administratiesysteem;
- Dubbele administratie (analoog en digitaal);
- Uitvoering proces conform procesbeschrijving;

Met het fine tunen van de organisatie van het proces begraven en het aanbrengen van een koppeling tussen de kosten en batencomponenten in de begraafplaatsexploitatie zorgen voor een solide basis om toekomstbestendige begraafplaatsen te realiseren.

Beleidskeuze:

9. fine tunen proces begraven.

6.2.5 Aanbod voorzieningen begraafplaatsen

Binnen de gemeente Haren is een aantal mogelijkheden om het gebruik van de begraafplaatsen te verhogen en de dienstverlening aan nabestaanden uit te breiden. Hierbij gaat het om:

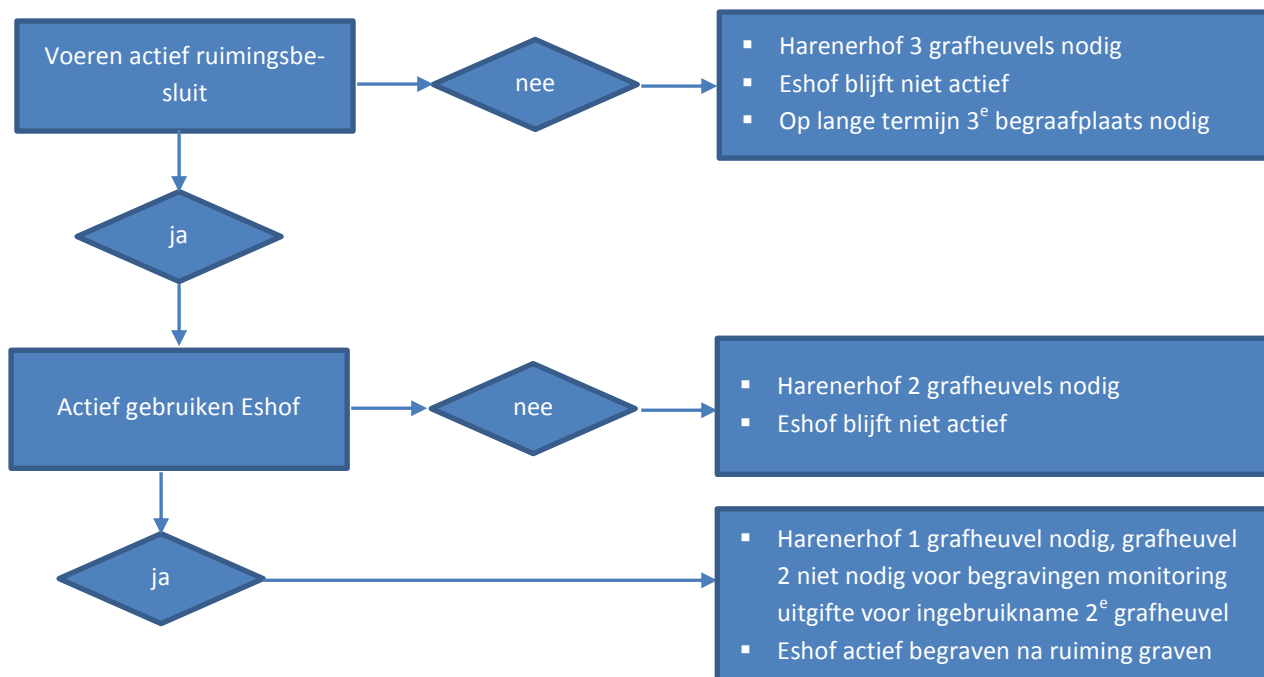
- Uitbreiden van het aanbod asvoorzieningen: er is een duidelijke behoefte aan asvoorzieningen de komende jaren en de huidige capaciteit is op het moment niet voldoende. Tevens is naar voren gekomen dat er slechts een klein gedeelte van de crematies uit de gemeente Haren terecht komt op de gemeentelijke begraafplaats. Met het uitbreiden van de asvoorzieningen kan het gebruik van de begraafplaats stijgen en wordt in de vraag naar voorzieningen voorzien.
- Zoals reeds aangegeven is het crematiecijfer hoog in de gemeente Haren, het aantal crematoria in de omgeving van de gemeente Haren is groeiende om in deze behoefte te voorzien. De aanwezigheid van een crematorium op de begraafplaats kan zorgen voor extra inkomsten op de begraafplaatsen door inkomsten uit het crematorium (bijv. erfpacht) en toename van het gebruik van asvoorzieningen op de begraafplaats. Er is echter geen duidelijk beeld of er door een marktpartij belangstelling is voor vestiging van een crematorium op de begraafplaats. Door middel van het uitvoeren van een marktconsultatie kan deze behoefte in beeld worden gebracht en een basis vormen voor verdere besluitvorming hierover.
- Het natuur(lijk) begraven is in opkomst en mogelijk een oplossing om eventuele overcapaciteit op begraafplaats De Harenerhof in te vullen. Dit is echter afhankelijk van beleidskeuzes op andere vlakken die worden gemaakt.
- De realisatie van een foetusveld voorziet mogelijk in een behoefte en kan een mooie toevoeging zijn aan het productaanbod op de begraafplaatsen in de gemeente Haren. Het effect van deze maatregel op de inkomsten op de begraafplaatsen zal echter gering zijn, het moet meer gezien worden als een uitbreiding van de dienstverlening.

Beleidskeuze:

10. uitbreiden aanbod asvoorzieningen
11. realiseren foetusveld
12. uitvoeren marktconsultatie realisatie crematorium

6.3 Gevolgen beleidskeuzes

De gemaakte keuzes hebben effect op het gebruik van de begraafplaatsen, de tariefstelling en de balans tussen kosten en baten in de begraafplaatsexploitatie. Met betrekking tot het effect op het gebruik van de begraafplaatsen is het verband tussen de beleidskeuzes navolgend schematisch weergegeven.

Figuur 3: effecten beleidskeuzes

De kostendekkendheid van de begraafplaatsen wordt direct beïnvloed door de beleidskeuzes die worden gemaakt, zowel op korte als op lange termijn. Dit wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door de investeringen die in de toekomst moeten worden gedaan voor het al dan niet inrichten van nieuwe grafheuvels en de realisatie van een nieuwe begraafplaats. Indien gekozen wordt voor een koppeling tussen de kosten en baten dan heeft dit direct effect op de hoogte van de tarieven die worden gehanteerd op de begraafplaatsen.

Met de tarieven kan direct invloed worden uitgeoefend op de baten en dus ook op de kostendekkendheid van de exploitatie. De beleidskeuzes die worden gemaakt kunnen direct leiden tot wijzigingen in de tarieven die worden gehanteerd op de begraafplaatsen. Hierbij moet gedacht worden aan de ophoging van de tarieven voor begraafplaats Eshof en het tarief voor het schudden van graven. Deze beleidskeuzes zullen zorgen voor een toename van de te ontvangen baten. Een herziening van de tarievenverordening dient dan ook uitgevoerd te worden na besluitvorming.

Bijlage A. Behoeft- en capaciteitsbepaling

In deze bijlage is de behoefte- en capaciteitsbepaling weergegeven Voor de begraafplaatsen zijn inventarisatieformulieren aangeleverd door KYBYS en ingevuld door de gemeente. Op basis van het huidige beleid wordt er niet geruimd op de begraafplaatsen. Voor begraafplaats Eshof houdt dit in dat er geen vrije graven aanwezig zijn, voor deze graven is de behoefte- en capaciteitsbepaling niet uitgevoerd.

Bij begraafplaats De Harenerhof is alleen de 1^e grafheuvel momenteel in gebruik, de tweede en derde grafheuvel is nog niet ingericht. In de behoefte- en capaciteitsbepaling is uitgegaan van de aanwezige capaciteit op de 1^e en 2^e grafheuvel.

Begraafplaats De Harenerhof (1^e en 2^e grafheuvel)

Via de door de gemeente aangeleverde gegevens is het volgende overzicht verkregen.

Tabel 01: Gegevens begraafplaats De Harenerhof (bron: Inventarisatieformulier d.d. 16-04-2015)			
Oppervlakte	Aantallen / oppervlak		Opmerkingen
Aanwezige gebouwen	223	m ²	
Parkeerplaats	1.270	m ²	
Strooiveld	1.264	m ²	Uitgangspunt: 2 strooivelden (704+560m ²)
Grafvelden	15.440	m ²	Grafheuvel 1 en 2= 8580+6860m ²
Groenranden	38.868	m ²	
Totaal begraafplaats	57.065	m ²	
Totaal voor Bruto grafoppervlak	54.308	m ²	
Uitbreidingsmogelijkheden		m ²	
Aantal bezette urnenplaatsen	175	st	
Aantal reserveringen	2	st	
Vrije urnenplaatsen	148	st	78+70
Totaal aantal urnenplaatsen	325	st	
Begraafcyclus algemene graven	10	jaar	
Aantal bezette graven	714	st	
Aantal reserveringen	54	st	
Aantal vrije graven	1.032	st	1 ^e en 2 ^e grafheuvel
Totaal aantal graven	1.800	st	
Bruto grafoppervlak, gehele begraafplaats	28,6	m²	Aanname dat urnenplaatsen gemiddeld 30% van een regulier graf innemen
Bruto grafoppervlak (binnen grafvelden excl. groenranden)	8,1	m²	Aanname dat urnenplaatsen gemiddeld 30% van een regulier graf innemen

Op de begraafplaats De Harenerhof wordt in twee begraaflagen begraven. Er worden op de begraafplaats algemene (gemeente) graven en particuliere graven uitgegeven. Het is mogelijk om op deze begraafplaats graven te reserveren.

Overzicht uitgifte particuliere graven op begraafplaats De Harenerhof

Op basis van de verkregen gegevens is het gemiddeld aantal nieuwe grafuitgiften berekend over de afgelopen periode. Navolgend staan in tabel 10 de grafuitgiften voor de particuliere graven.

Jaar	Totaal ¹	Nieuw graf	Bijzetting	Asbestemmingen	
	aantal	aantal		(%) ²	aantal
2010	67	40	18	27	9
2011	69	37	16	23	16
2012	72	36	20	28	16
2013	57	24	24	42	9
2014	50	25	13	26	12
Totaal	315	162	91		62
Gemiddeld	63,0	32,4	18,2	29,2	12,4

1 In de kolom 'Totaal aantal' is het aantal begravingen en asbestemmingen opgenomen. 2 De percentages nieuw graf, bijzettingen en asbestemmingen hebben betrekking op de kolom 'Totaal aantal' van het betreffende jaar.

Uit de cijfers blijkt dat de afgelopen jaren het aantal uitgegeven graven redelijk constant is met een kleine daling afgelopen 2 jaar. Het aantal nieuw uitgegeven graven ligt hoger dan de bijzettingen. Welk effect de aangeleverde cijfers hebben op de jaarlijkse behoefteprognose is weergegeven in tabel 11.

Jaar	Sterftecijfer		Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemmingen	
	Totaal aantal	Index (CBS)	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2015	63,0	100	32,2	51,1	18,4	29,2	12,4	19,7
2020	66,9	106	34,2	51,1	19,5	29,2	13,2	19,7
2025	70,9	112	36,2	51,1	20,7	29,2	14,0	19,7
2030	74,8	118	38,2	51,1	21,8	29,2	14,7	19,7
2035	78,8	125	40,2	51,1	23,0	29,2	15,5	19,7
2040	78,8	125	40,2	51,1	23,0	29,2	15,5	19,7
2045	80,6	128	41,2	51,1	23,5	29,2	15,9	19,7
2050	81,3	129	41,5	51,1	23,7	29,2	16,0	19,7
2055	81,9	130	41,8	51,1	23,9	29,2	16,1	19,7

Voor de indexering is gebruik gemaakt van de sterfteindex van het COROP gebied Overig Groningen. Deze ligt hoger dan de landelijke CBS-index (zie ook Hoofdstuk 3). Wat deze trend betekent voor de absolute begraafbehoefte voor uitgifte van nieuwe graven en asbestemmingen op begraafplaats De Harenerhof per periode is uiteengezet in navolgende tabel 12.

Periode	Totaal aantal		Nieuw graf		Bijzetting		Asbestemming	
		+		+		+		+
2015 - 2019	324,8	324,8	165,9	165,9	94,8	94,8	63,9	63,9
2020 - 2024	344,5	669,4	176,0	342,0	100,6	195,4	67,8	131,8
2025 - 2029	364,2	1.033,6	186,1	528,0	106,3	301,7	71,7	203,4
2030 - 2034	383,9	1.417,5	196,1	724,1	112,1	413,7	75,6	279,0
2035 - 2039	393,8	1.811,3	201,2	925,3	114,9	528,7	77,5	356,5
2040 - 2044	398,5	2.209,7	203,6	1.128,9	116,3	645,0	78,4	434,9
2045 - 2049	404,8	2.614,5	206,8	1.335,6	118,1	763,1	79,7	514,6
2050 - 2054	407,9	3.022,4	208,4	1.544,0	119,1	882,2	80,3	594,9
Totaal	3.022,43		1.544,04		882,17		594,89	
Afgerond	3.021		1.544		882		595	

Uit bovenstaande tabel is voor deze begraafplaats te concluderen dat:

- er in de komende 40 jaar 1.544 begravingen zullen plaatsvinden in nieuwe particuliere graven;
- er 882 bijzettingen plaats zullen vinden in de particuliere graven;
- er 595 asbestemmingen zullen worden uitgevoerd.

Oppervlaktetoets

Uit tabel 01 is af te lezen dat op begraafplaats De Harenerhof het bruto grafoppervlak 28,6 m² per graf bedraagt, voor de hele begraafplaats. Binnen de grafvelden is het BGO 8,1 m² per graf. Dit oppervlak is kwalitatief en ruimtelijk goed te noemen. De graven zijn in alle gevallen goed bereikbaar en de kwaliteit van begraven is hoog. De ruimtelijke kwaliteit binnen de grafvelden is goed.

Conclusie bij behoefte- en capaciteitsbepaling begraafplaats De Harenerhof

- Indien er geen maatregelen worden getroffen (zoals het voeren van een actief ruimingsbeleid) biedt De Harenerhof met 2 grafheuvels onvoldoende capaciteit om in een begraafcyclus van 40 jaar te kunnen voorzien.
- Met de huidige beschikbare capaciteit op de 1^e en 2^e grafheuvel kan in de behoefte aan graven tot ca. 2040 worden voorzien.
- Met betrekking tot de asbestemmingen kan met het aantal vrije urnenplaatsen tot 2025 in de behoefte worden voorzien.
- Mogelijk geven de cijfers van afgelopen jaren waarmee gerekend is niet het juiste beeld omdat deze begraafplaats vrij nieuw is en er dus relatief minder bijzettingen zijn.

Bijlage B. Financieel overzicht

Kostendekkendheid	2010	2011	2012	2013	2014
Eshof opbrengsten	€ 15.423,00	€ 11.794,00	€ 28.529,00	€ 19.225,00	€ 14.300,00
Eshof kosten	€ 100.031,00	€ 51.550,00	€ 40.606,00	€ 50.695,00	€ 54.412,00
Eshof saldo	-€ 84.608,00	-€ 39.756,00	-€ 12.077,00	-€ 31.470,00	-€ 40.112,00
Eshof kostendekkendheid	15%	23%	70%	38%	26%
Harenerhof opbrengsten	€ 176.401,00	€ 211.536,00	€ 234.102,00	€ 141.330,00	€ 204.666,00
Harenerhof kosten	€ 266.712,00	€ 250.238,00	€ 277.364,00	€ 247.368,00	€ 301.525,00
Harenerhof saldo	-€ 90.311,00	-€ 38.702,00	-€ 43.262,00	106.038,00	-€ 96.859,00
Harenerhof kostendekkendheid	66%	85%	84%	57%	68%
Totale opbrengsten	€ 191.824,00	€ 223.330,00	€ 262.631,00	€ 160.555,00	€ 218.966,00
Totale kosten	€ 366.743,00	€ 301.788,00	€ 317.970,00	€ 298.063,00	€ 355.937,00
Totale saldo	-€ 174.919,00	-€ 78.458,00	-€ 55.339,00	137.508,00	136.971,00
TOTAAL kostendekkendheid	52%	74%	83%	54%	62%